

УДК 374.7.091

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-6\(213\)-31-36](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-6(213)-31-36)

Водолазська Тетяна Володимирівна,
кандидатка педагогічних наук, доцентка
кафедри освітньої політики,
Полтавська академія неперервної освіти ім. М. В. Остроградського, Україна
Tetiana Vodolazska,
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate
Professor of the Department of Educational Policy,
M. V. Ostrohradskyi Poltava Academy of Continuous Education, Ukraine
E-mail: tvodolazskaia@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0192-5465>

Устименко Тетяна Анатоліївна,
кандидатка психологічних наук, доцентка, професорка
кафедри освітньої політики, Полтавська академія неперервної
освіти ім. М. В. Остроградського, Україна
Tetyana Ustymenko,
Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor,
Professor of the Department of Educational Policy,
M. V. Ostrohradskyi Poltava Academy
of Continuous Education, Ukraine
E-mail: ustymenkoukr@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7843-7665>

ВАУ-ЕФЕКТ У НАВЧАННІ ДОРΟΣЛИХ: ІЗ ПРАКТИКИ ПРОВЕДЕННЯ ОСВІТНІХ ІВЕНТІВ

A На підставі узагальненого практичного досвіду організації та проведення освітніх івентів у системі неперервної педагогічної освіти здійснено аналіз ВАУ-ефекту в освіті дорослих, його вплив на мотивацію та саморозвиток педагога; представлено особливості підготовки та проведення освітнього івенту.

Презентовано технологію освітнього івенту: принципи, інструменти, правила успішного заходу; описано досвід проведення освітніх івентів у системі неперервної освіти на базі Полтавської академії неперервної освіти ім. М. В. Остроградського.

Ключові слова: навчання дорослих; неперервна освіта; освітній івент; ВАУ-ефект; надихаюче освітнє середовище; теорія «третіх місць»

WOW-effect in adult education: from the practice of educational events

S Based on the generalized practical experience of organizing and conducting educational events in a continuous pedagogical education system, an analysis of the WOW-effect in adult education and its influence on teachers' motivation and self-development was conducted. Features of the preparation and holding of an educational event are presented.

The technology of the educational event is presented: principles, tools, and rules for a successful event. The experience of conducting educational events in the system of continuing education is based on the M. V. Ostrohradskyi Poltava Academy of Continuous Education.

Keywords: adult learning; continuing education; educational event; WOW-effect; inspiring educational environment; theory of "third places"

Постановка проблеми, її актуальність (зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями). Стрімкий розвиток науки спонукає педагогів систематично підвищувати рівень професійної кваліфікації, вибираючи із широкого спектру освітніх послуг сучасні форми навчання, актуальні теми, що відповідають їхнім освітнім потребам, викликам часу. Для вчителя, що намагається йти в ногу із часом і дбає про свій професійний розвиток, державою передбачено можливість неперервного навчання через формальну, неформальну чи інформальну освіту (ст. 8. Закону України «Про освіту»).

На початку XXI століття трендом для України стала неформальна освіта з її спрямованістю на саморозвиток, самореалізацію особистості, шляхом творчого самовираження, набуття індивідуального досвіду. Зросло коло провайдерів освітніх послуг із надання неформальної освіти, що пропонують нові формати освітніх заходів: (Не)конференції, TED-конференції, кемпи, воркшопи, фестивалі тощо. Нові форми націлені на ВАУ-ефект в освіті, активність освітян у заходах, об'єднання їх у професійні спільноти. Це й так званий ефект «довгого хвоста», коли після заходу від учасників очікується обмін враженнями у соціальних мережах, самостійне проведення подібних заходів на місцях. Головне привернути увагу, створити надихаючу атмосферу, міцно закарбувати подію в пам'яті, утримати учасника як постійного клієнта.

Під ВАУ-ефектом розуміємо маркетингову стратегію, мета якої – здивувати, викликати захоплення, привернути увагу потенційного споживача (клієнта), перетворити його на партнера, носія філософії й принципів заходу. І якщо для бізнесу цей ефект давно знайомий і широко використовується у компаніях, то для освіти це новий крок у світ реклами освітнього продукту для педагогічної спільноти й не тільки.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій засвідчує, що освіта дорослих має свої особливості. Основні концепції освіти дорослих включають кілька основних аспектів.

Самовизначення: в освіті дорослих суб'єкт/здобувач може вибирати форму та зміст навчання залежно від своїх потреб та інтересів. Тому принципово важливим є те, щоб освіта відповідала особистим потребам суб'єкта. У певній мірі це

стосується взагалі будь-якої освіти, але й в освіті дорослих самовизначення є ключовим чинником і процесу, і результату навчання.

Дорослий навчається протягом і під час життя: розуміння цього означає, що окрема освітня програма/подія має вбудовуватися у цілісну картину життєдіяльності людини, не «вириватися» з життєвого контексту, але й, водночас, відкривати та створювати нові горизонти, напрями особистісного розвитку.

Індивідуалізація: освіта дорослих має бути спеціалізованою та індивідуальною. Як правило, доросла людина вже має власні освітні стилі навчання, оцінку продуктивності, установки щодо якості освіти, тому навчальні програми/події мають враховувати ці відмінності. Це не завжди вимагає пристосування під індивідуальні стилі, іноді освітня подія може бути спрямована на їх рефреймінг і «розрив шаблонів», однак у всіх випадках важливо опиратися на розуміння сформованих установок.

Здобуття практичних навичок: освіта дорослих часто акцентується на практичних навичках і знаннях, які можна використовувати в реальному житті й на роботі. Гасло «Ніякої теорії, лише практичні кейси», під яким часто подаються навчальні програми для дорослих, однозначно, має бентежити фахівців післядипломної освіти, адже важливість фундаментальних знань зараз стає все очевиднішою. Тому актуальним стає грамотний баланс теорії й практики в освіті дорослих, та обов'язковий вихід будь-якої навчальної програми/події у площину навичок застосування її результатів. Освіту дорослих нерідко поміщають у контекст реальних ситуацій (без відриву від основної діяльності), що дозволяє створити зв'язок між теорією та практикою.

Освіта дорослих має включати як формальні програми, так і неформальні навчальні можливості. Аналізуючи глобальні тренди та різке пришвидшення динаміки змін в усіх галузях суспільного життя, треба визнати, що у рамках неформальної освіти легше оперативно встигати за потребами дорослих здобувачів освіти. Таке визнання не применшує ролі формальної освіти, а й, навпаки, засвідчує, що комбінація формального-неформального робить навчання дорослих якіснішим. У розрізі дослідження ВАУ-ефектів для активізації форматів освіти дорослих треба зазначити, що засоби та прийоми їх створення

органічно краще вплітаються саме у неформальну освіту.

Питання неформальної освіти у вітчизняній педагогіці досліджуються у працях О. Аніщенко, О. Василенко, Л. Литвин, Л. Лук'янової, С. Прийми, О. Рассказової та ін. Неформальна освіта вивчається в контексті формування суспільства знань [1; 5], вивчення освітніх потреб педагогів [4], досліджуються окремі її формати [6].

Не зважаючи на розвиток івент-менеджменту в освіті, не дослідженими залишаються ВАУ-ефект освітніх заходів, його вплив на мотивацію та професійний розвиток педагога. У науковій літературі не знаходимо публікацій, що досліджували б даний феномен в освіті, описували особливості проведення освітніх івентів.

Метою статті є опис етапів підготовки та проведення освітнього івенту у системі неперервної освіти.

Завдання роботи: розкрити загальні закономірності організації та проведення освітніх івентів у системі неперервної освіти; визначити змістові складники освітнього івенту, що мають вплив на мотивацію та залученість учасників освітніх заходів.

Викладення основного матеріалу дослідження. Неформальна освіта має велику перевагу у порівнянні з формальною, оскільки здатна швидко і вчасно зреагувати на зміни, надати необхідні знання відповідно до потреб певної групи людей. В. Литвин зазначає, що для неформальної освіти характерні відсутність нормативних вимог щодо освітнього середовища (стандартів, навчальних планів, чітко окресленого часу й терміну навчання тощо); різновіковий склад суб'єктів навчання, які мають певний соціальний досвід, сформований тип соціальної поведінки; різна приналежність до професійної сфери; гнучка система форм і методів навчання, що обумовлюють реалізацію індивідуальних освітніх потреб суб'єктів [4, с. 70].

Дослідниця О. Рассказова наголошує, що протягом останнього десятиліття для української неформальної освіти характерними стали неординарні масові освітні заходи, що створюють спеціальний освітній простір [6, с. 174]. Заходи неформальної освіти здатні перетворити школи, вищі, інститути післядипломної освіти на «третє місце», які, за концепцією американського

соціолога Рея Ольденбурга, приваблюють цікавим контентом, із користю проведеним часом, можливістю поспілкуватися з однодумцями, набути нових умінь і навичок. Демократичність, доступність, комфортність, наявність постійних відвідувачів – головні його ознаки. Функція «третьє місце» – об'єднати людей, надати поштовх для нових форм спілкування, створення суспільно значущих проєктів [2]. В умовах відкритої освіти такі простори надають можливість отримати досвід міждисциплінарної співпраці, що формує інше ставлення до навчання, новий образ інституції/закладу освіти.

З 2019 р. у Полтавській академії неперервної освіти (ПАНО) ім. М. В. Остроградського впроваджується цикл неформальних освітніх подій – щорічні освітні івенти з розвитку культури лідерства. Основна мета цих заходів – промоція теми лідерства, привернення уваги потенційних замовників курсів/програм підвищення кваліфікації, розширення цільової аудиторії різних її форм, налагодження комунікаційних зв'язків зі «своєю» аудиторією, створення позитивного іміджу ПАНО. Ширше коло амбіцій освітніх івентів із культури лідерства, їх ключова місія – об'єднання на основі взаємовигідного співробітництва всіх зацікавлених сторін для нового рівня якості освіти в області, перетворення регіону у такий, що навчається.

До теперішнього часу проведено вже чотири освітні івенти, кожен із яких мав свою окрему тему, дизайн і драматургію, однак і спільні форматуотворювальні складники, серед яких продукування ВАУ-ефекту займало чільне місце. Змістовне завдання проведених івентів полягало в тому, щоб показати, як працюють програми з формування культури лідерства на практиці – у конкретних людей, організацій і з реальними результатами. Контекстне навантаження – дати емоційний заряд, розширити бачення і масштаб горизонтів професійного розвитку, запустити творчий пошук самореалізації, налагодити синергію у спілкуванні з колегами, однодумцями.

Роль ПАНО у зазначених заходах не лише бути лідером у формуванні лідерської компетентності, стати центром, що об'єднує освітян на шляху формування культури лідерства в закладах освіти, але й своєрідним простором натхнення для педагогів, «місцем сили», або, як зараз прийнято називати, – комунікаційним хабом нових ідей і креативних практик в освіті.

Чому івент обрано як формат, дизайн освітнього заходу? Івент здатен позитивно впливати на думку аудиторії, сприяти налагодженню ділових контактів, обміну досвідом. Івент – це не просто масовий захід, він поєднує розважально-навчальний контент, святкову атмосферу, але й забезпечує освітній майданчик, місце для ділових зустрічей. Ретельно продуманий і добре організований івент має ВАУ-ефект, коли про подію пишуть у соцмережах, надихаючись, учасники прагнуть організувати щось подібне на місцях.

ВАУ-ефект – це частина плану івенту, ретельно продумана, готова у запланований час «вистрілити» яскравим феєрверком. Як частина події, він презентує місію та головні цілі заходу, акцентує увагу на продуктивних комунікаціях і формуванні співтовариств, уміло об'єднує людей. Його завдання – не просто приємно здивувати учасників, а й передбачити запити та побажання, задовольнити їх.

Щорічний івент, який організовує і проводить ПАНО, – це очікувана подія для широкої аудиторії освітян, що включає презентації, майстер-класи, дискусійні майданчики, фотосесії тощо.

Організатори дбають про те, щоб він мав вплив на:

- відчуття (у пам'яті залишаються яскраві образи, метафори, замальовки, скрайбінг, приємна музика, що супроводжувала подію, смаколики);
- почуття (піднесення, радість, здивування, цікавість новизна – індикатори якісно підготовленої події);
- роздуми (Як це працює на практиці? Що можу зробити я? – мотиватори до подальших дій);
- дії (самостійні активності на шляху реалізації ідей івенту).

Інтерактивна взаємодія з аудиторією – головна відмінна риса цього комунікаційного інструменту й одночасно його основна перевага. Івенти, на відміну від традиційних заходів, не викликають ефекту звикання, відрізняються сильнішим емоційно-забарвленим впливом на аудиторію.

Правила успішного івенту:

1. *Вибір локації і тривалості заходу.* Будь-який захід передбачає місце і час проведення. Дуже важливо, щоб захід мав цікаву для учасників локацію та чіткі часові межі. Україй важливо створити єдиний центр тяжіння уваги учасників івенту. Велика кількість лінійок, спікерів не дає

бажаного ефекту, учасники просто губляться в потоці інформації.

2. *Брендування заходу.* Усе має говорити до учасників зрозумілою мовою: де ми знаходимося, заради чого, що нас об'єднує, спільне бачення.

3. Створення позитивного середовища, побудованого на участі кожного. Ніхто немає залишитися без уваги. Конкурси, активності, фотосесії, лотереї – залученість усіх до процесу.

4. Інформаційний хвіст івенту – новини, відгуки у соцмережах, публікації, репортажі на телебаченні.

5. Івент орієнтується на інтереси учасників заходу, їхні освітні потреби. У його проведенні передбачається створення «портрету учасника», чек-листи практичних навичок/інструментів, збір і розсилка фідбеків.

Автори статті не претендують на виключний перелік таких правил. Однак кожне з наведених вище – результат аналізу проведених івентів, вражень організаторів, відгуків учасників. Наприклад, відмова від великої кількості окремих панелей чи майстер-класів може здаватися збідненням освітнього змісту події, але й це лише на перший погляд. Крім потреби у значній організаційній підготовчій роботі та появи ймовірності якихось критичних «збоїв» програми, велика кількість локацій/тематик/спікерів може руйнувати драматургію івенту як цілісної події, викликає збентеженість учасників, сумніви щодо обраного місця, бажання перебігати по локаціях, позаглядати скрізь, що, в підсумку, залишає поверхневе враження від івенту та, очевидно, не несе ніякої користі (ні практичної, ні мотиваційної).

Альтернативою набору багатьох панелей і гарантом сильної драматургії освітнього івенту може стати інструмент «спеціальний гість». Спеціальний гість – це ключовий харизматичний експерт/експертка з теми, для більшої інтриги його ім'я може триматися в таємниці до самого моменту появи на івенті. У нинішніх реаліях це може бути навіть онлайн-включення, однак важливо, щоб це було в реальному часі, з можливістю активної комунікації. На інструмент «спеціальний гість» може бути покладено забезпечення основного ВАУ-ефекту освітнього івенту та інформаційного хвоста, що матиме абсолютно нарративний характер. Проте, це має бути саме особливий спікер, малодоступний за інших обставин.

Інші правила освітнього івенту як особливого мотиваційного формату не менш важливі та вивірені досвідом. Яскраве брендування – обов'язковий атрибут, над його розробленням треба спеціально працювати за принципом «немає концепту брендування – не проводимо івент». При цьому ефектна картинка потрібна не сама по собі, вона має органічно виражати тему івенту, нести ясне асоціативне навантаження, давати метафоричні ключі розкриття змісту події, візуально оформляти спільний простір. Окремою задачею це стає у ситуації, коли івент проходить онлайн, тоді функцію брендування може виконати гасло чи девіз, що наскрізно переходить як «естафетна паличка» від спікера до спікера та тематично розкривається під час рефлексії, або навіть певний предмет, який може бути на столі у кожного учасника і синхронно обіграється у процесі, або ж музична/звукова/шумова відбивка з інтерактивним включенням учасників тощо, у будь-якому випадку потрібен спеціальний відчутний алгоритм «виокремлення» простору івенту від звичної рутини.

Здається, застосування ВАУ-ефекту геть несумісне з практичним і рефлексивним наповненням навчання. ВАУ-ефект є емоційною реакцією та вимагає продуктивного осмислення. Саме тому в переліку основних правил освітнього івенту є дослідження на «вході» (портрет учасника) та «виході» (рефлексія, фідбек). У нашому досвіді кожного разу прийоми створення портрету учасника були різними, бо зумовлювалися темою заходу: психологічний тест, виконання практичного завдання, запитання-ідентифікатор, набір зображень-тригерів тощо. «Портрет учасника» так само є елементом продуктивної драматургії освітнього івенту, він резонує з особистим досвідом, очікуваннями, настроєм людини, що включається в навчання, та готовністю використовувати на практиці отримані інсайти та інструменти.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Усі окреслені правила разом чи поодиноці спрямовані на досягнення та використання ВАУ-ефекту, як ключового, принципово важливого складника освіти дорослих. На основі викладеного матеріалу ВАУ-ефект можна вважати своєрідним пусковим механізмом у загальновідомому «циклі Колба». У цій концепції описується модель навчання, яка

базується на чотирьох етапах: конкретний досвід (Concrete Experience, CE), спостереження та рефлексія (Reflective Observation, RO), абстрактна концептуалізація (Abstract Conceptualization, AC), активне експериментування (Active Experimentation, AE) [3]. Кожна людина може мати вподобання щодо певних стадій, проте повний цикл навчання за моделлю Колба передбачає інтеграцію всіх чотирьох етапів.

Отже, в освіті дорослих важливо забезпечити всю послідовність переходів від актуалізації, рефлексії власного досвіду до нових навичок, і ВАУ-ефект забезпечує її енергією: через активізацію уваги, включеність в окреслений простір події, інтерактивну комунікацію. ВАУ-ефект продукується та використовується для позначення у учасників освітнього заходу отриманого досвіду як суб'єктивно значущого, особливого, надихаючого. Немає смислу викликати ВАУ-ефект сам по собі, як самоціль, він є способом забезпечення мотиваційної підтримки здобувача освіти на різних етапах освітнього циклу.

Перспективами подальших розвідок у даному напрямі може стати дослідження впливу освітніх подій на траєкторію розвитку педагога.

Список використаних джерел

1. Аніщенко О., Лук'янова Л., Прийма С. Неформальна освіта дорослих – освітній тренд XXI століття. Рідна школа. 2017. № 11/12. С. 3–7. URL: https://lib.iitta.gov.ua/710422/1/Anishchenko,%20Lukianova,%20Pryima%20_%20Non-formal%20education%20of%20adults.pdf
2. Водолазська Т. В. Місце традицій чи простір інновацій: трансформації української школи. *Імідж сучасного педагога*: електрон. наук. фах. журн. 2019. № 4 (187). С. 11–14.
3. Гохстрат Е., Гейн А. Теорія навчання Девіда Колба в музеї. Мрійник, Мислитель, Прагматик, Діяч. Київ : Музейний простір, 2015. 347 с.
4. Литвин В. Сучасні аспекти організації неформальної освіти майбутніх педагогів. *Вісник післядипломної освіти. Педагогічні науки*. 2021. Вип. 17 (46). С. 63–75. URL: [https://doi.org/10.32405/2218-7650-2021-17\(46\)](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2021-17(46))
5. Освіта дорослих: світові тенденції, українські реалії та перспективи : монографія / за заг. ред.: Н. Г. Ничкало, І. Ф. Прокопенка. Київ ; Харків : Ін-т освіти дорослих імені І. Зязюна НАПН України : Харків. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди, 2020. 544 с.

6. Рассказова О. Л. Методичний супровід організації та проведення фестивалів неформальної освіти дорослих. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2018. Вип. 58/59. С. 173–180. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2018_58-59_24

References

1. Anishchenko, O., Lukianova, L., & Pryima, S. (2017). Neformalna osvita doroslykh – osvitnii trend XXI stolittia [Informal education of adults is an educational trend of the 21st century]. *Ridna shkola [Native school]*, 11/12, 3-7. Retrieved from https://lib.iitta.gov.ua/710422/1/Anishchenko,%20Lukianova,%20Pryima%20_%20Non-formal%20education%20of%20adults.pdf [in Ukrainian].
2. Vodolazska, T. V. (2019). Mistse tradytsii chy prostir innovatsii: transformatsii ukrainskoi shkoly [A place of traditions or a space of innovation: transformations of the Ukrainian school]. *Imidzh suchasnoho pedahoha [The image of a modern teacher]*, 4 (187), 11-14 [in Ukrainian].
3. Hoxhstrat, E., & Hein, A. (2015). *Teoriia navchannia Devida Kolba v muzei. Mriinyk, Myslytel, Prahmatyk, Diiach [David Kolb's Theory of Museum Learning. Dreamer, Thinker, Pragmatist, Doer]*. Kyiv: Muzeinyi prostir [in Ukrainian].

4. Lytvyn, V. (2021). Suchasni aspekty orhanizatsii neformalnoi osvity maibutnikh pedahohiv [Modern aspects of the organization of informal education of future teachers]. *Visnyk pislidyplomnoi osvity. Pedahohichni nauky [Bulletin of postgraduate education. Pedagogical sciences]*, 17 (46), 63-75. Retrieved from [https://doi.org/10.32405/2218-7650-2021-17\(46\)](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2021-17(46)) [in Ukrainian].

5. Nychkalo, N. H., & Prokopenko, I. F. (Eds.). (2020). *Osvita doroslykh: svitovi tendentsii, ukrainski realii ta perspektyvy [Adult education: global trends, Ukrainian realities and prospects]: monohrafiia*. Kyiv; Kharkiv: In-t osvity doroslykh imeni I. Ziaziuna NAPN Ukrainy; Kharkiv. nats. ped. un-t imeni H. S. Skovorody [in Ukrainian].

6. Rasskazova, O. L. (2018). Metodychnyi suprovid orhanizatsii ta provedennia festyvaliv neformalnoi osvity doroslykh [Methodical support for organizing and conducting festivals of non-formal adult education]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh [Pedagogy of creative personality formation in higher and secondary schools]*, 58/59, 173-180. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2018_58-59_24 [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 11.10.2023